

оборотними коштами (табл. 4).

Таблиця 4 - Визначення політики управління оборотними коштами підприємств ЖКГ

Показники, що характеризують тип політики управління	$I_{ПВ}$	$I_{ПЛЛ}$	$I_{ПДФ}$	Оптимальний загальний тип політики управління оборотними коштами
Мінімальні значення	0,463	0,575	0,400	ПСП
Максимальні значення	0,975	1,00	0,850	КВК

Висновки. Таким чином, для досягнення рівня ефективного функціонування підприємств ЖКГ в рамках комплексного удосконалення управління оборотними коштами необхідно наблизити тип політики управління оборотними коштами та джерелами їх фінансування до помірної (нижчий рівень) або до консервативної (вищий рівень). Це дозволить знизити рівень ризику управління оборотними коштами з впровадженням дієвих механізмів урегулювання обсягів оборотних коштів в цілому та дебіторської заборгованості зокрема, застосуванням методів урегулювання заборгованості на стадії формування та інкасації. Одночасно із застосуванням вищезгаданих типів управління оборотними коштами, обумовиться тенденція зменшення обсягів дебіторської заборгованості, збільшення надходження грошових коштів до підприємств галузі, і як наслідок – підвищення ліквідності оборотних коштів до середнього та високого рівнів.

Подальший розвиток та перспективи діяльності підприємств житлово-комунального господарства мають враховувати практичне впровадження представлених рекомендацій шляхом забезпечення послідовної, раціональної, економічно ефективної комплексної політики управління оборотними коштами.

Список використаних джерел:

1. Соломіна Н.Ю. Алгоритм визначення типу політики управління оборотним капіталом підприємств / Н.Ю. Соломіна // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – №9. – С. 98–102.
2. Статистична інформація, експрес-випуски про стан житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Ключові слова: ліквідність, заборгованість, фінансування, джерела, типи.

Ключевые слова: ликвидность, задолженность, финансирование, источники, типы.

Key words: liquidity, receivables, funding, sources, types.

УДК 330.111.62:330.3

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Ільїна А. О., здобувач, Київський національний торговельно-економічний університет

Ільїна А. О. Державно-приватне партнерство як фактор підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні.

Визначено сутність державно-приватного партнерства, досліджено його роль в модернізації економіки України, а також вплив на ефективність розвитку інноваційно-інвестиційної системи України; наведено особливості державно-приватного партнерства, їх принципи відмінності від інших форм взаємодії державного та приватного сектора; перераховано основні типи взаємодії бізнесу та держави (моделі) в інфраструктурних об'єктах державно-приватного партнерства; проведено аналіз інвестиційних проектів державно-приватного партнерства по секторам економіки України, в тому числі за формами їх реалізації; проаналізовано показники порівняльної економічної ефективності України з іншими країнами світу у здійсненні інвестування в проекти державно-приватного партнерства; визначено найбільш ефективні форми реалізації проектів державно-приватного партнерства в Україні; визначено загальний рівень ефективності інвестиційних проектів державно-приватного партнерства в Україні та її впливу на конкурентоспроможність України у здійсненні інноваційно-інвестиційної діяльності, порівняно з іншими країнами світу; надано пропозиції покращення розвитку партнерських відносин держави та бізнесу, а також активізації застосування державно-приватного партнерства на практиці з урахуванням зарубіжного досвіду.

Ильина А. А. Государственно-частное партнерство как фактор повышения эффективности инновационно-инвестиционной деятельности в Украине.

Определена сущность государственно-частного партнерства, исследована его роль в модернизации экономики Украины, а также влияние на эффективность развития инновационно-инвестиционной системы Украины; приведены особенности государственно-частного партнерства, их принципиальные отличия от других форм взаимодействия государственного и частного сектора; перечислены основные типы взаимодействия бизнеса и государства (модели) в инфраструктурных объектах государственно-частного партнерства; проведен анализ инвестиционных проектов государственно-частного партнерства по секторам экономики Украины, в том числе за формами их реализации; проанализированы показатели сравнительной экономической эффективности Украины с другими странами мира в осуществлении инвестирования в проекты государственно-частного партнерства; определены наиболее эффективные формы реализации проектов государственно-частного партнерства в Украине; определен общий уровень эффективности инвестиционных проектов государственно-частного партнерства в Украине и ее влияния на конкурентоспособность Украины в осуществлении инновационно-инвестиционной деятельности, по сравнению с другими странами мира; предоставлены предложения относительно улучшения развития партнерских отношений государства и бизнеса, а также активизации применения государственно-частного партнерства на практике с учетом зарубежного опыта.

Pyina A. State-private partnerships as a factor of improvement of the efficiency of innovation-investment activity in Ukraine.

In the article is defined an essence of state-private partnerships, its role in modernization of the economy of Ukraine and also its influence on the efficiency of the development of innovation-investment system of Ukraine are investigated; the features of public-private partnerships, their principle differences from other forms of state and private sector cooperation are given; the basic types of state and private sector cooperation in infrastructural objects of public-private partnerships are counted; the analysis of investment projects of public-private partnerships for the sectors of the economy of Ukraine, including its realization forms is conducted; the indexes of the economic efficiency of Ukraine in the implementation of public-private partnership projects compared to other countries of the world are analyzed; the most effective forms of the realization of public-private partnership projects in Ukraine are defined; the general level of the efficiency of public-private partnership investment projects in Ukraine and defined its influence based on the competitive advantages of Ukraine in realization its innovation-investment activity compared to other countries of the world; the suggestions according to the improvement of the development of partnership of state and private sectors, and also activation of the practice application of state-private partnerships, taking into consideration the experience of foreign countries are offered.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день в умовах глобалізації світової економіки впровадження інвестицій в інновації є одним з найважливіших факторів забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та ефективного розвитку національної інноваційної системи. Однак, не дивлячись на великий потенціал у фундаментальній і галузевій науці, Україна має низький рівень доведення результатів наукових досліджень до практичного використання. Відповідно, створення та впровадження інновацій потребує розширення ресурсної бази і мобілізації невикористаних резервів для економічного розвитку, основним механізмом чого є державно-приватне партнерство, як актуальний шлях, здатний активізувати інноваційні процеси на основі ефективної взаємодії ключових елементів національної інноваційної системи, а саме: держави, науки та бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутності державно-приватного партнерства та його ролі у розвитку сучасної економіки в інноваційній сфері присвятили свої роботи такі вчені, як В.Г. Варнавський, О.М. Головінов, К.В. Павлюк та інші. Багато вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема Альберт Н. Лінк, Томас А. Селуччі, Л.І. Федулова у своїх працях акцентували увагу на розробці заходів щодо посилення розвитку державно-приватного партнерства. Однак питання, наскільки суттєвим є вплив державно-приватного партнерства на інноваційно-інвестиційну діяльність в Україні висвітлено недостатньо та потребує подальшого дослідження.

Мета статті - дослідити рівень впливу державно-приватного партнерства на ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні.

Викладення основного матеріалу. Державно-приватне партнерство є ефективною формою співпраці держави та бізнесу, яка поєднує в собі як використання ресурсів приватного бізнесу, його управлінських навичок і технологій, так і можливість держави використовувати потенціал приватного сектора для забезпечення суспільних інтересів. Протягом кількох десятиріч воно стало потужним інструментом посилення конкурентоспроможності економіки країни, розвитку послуг та інфраструктури [1, С. 7, 11].

Єдиного визначення поняття "державно-приватне партнерство" не існує. Закон України "Про державно-приватне партнерство" трактує його, як співробітництво між державою України, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів і органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами-підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами. Проте у більшості випадків дане поняття трактується як конструктивне співробітництво держави, суб'єктів підприємницької діяльності і громадянських інститутів в економічній, політичній, соціальній, гуманітарній та інших сферах суспільної діяльності для реалізації суспільно значимих проектів на засадах пріоритетності інтересів держави, її

політичної підтримки, консолідації ресурсів сторін, ефективного розподілу ризиків між ними, рівноправності і прозорості відносин для забезпечення поступального розвитку суспільства [2; 3, С. 11].

Держава, забезпечуючи права власника, виявляє необхідність державно-приватних угод у тих чи інших сферах економіки, встановлює цілі проекту, визначає його вартісні і якісні параметри, специфічні форми фінансування, визначає принципи проведення конкурсу для вибору приватних партнерів, забезпечує домовленість між учасниками угоди про поділ ризиків, здійснює контроль і оцінку виконання приватними партнерами умов угоди тощо. Приватний партнер здійснює оперативну діяльність на різних стадіях реалізації проекту: участь у його розробці, фінансуванні, створенні предмета проекту, експлуатацію, ефективне управління, практичну реалізацію послуг споживачам та інше [4, С. 49].

Особливостями державно-приватного партнерства, які визначають їх принципи відмінності від інших форм взаємодії держави та приватного сектора є:

- довгостроковий контракт між державним і приватним партнерами, до предмету якого входить закупівля послуг, а не активів;
- застосування приватного фінансування (співфінансування) як основи для розподілу ризиків між державним і приватним партнерами;
- забезпечення ефективності проекту на всіх етапах його життєвого циклу;
- платежі до приватного сектора за надані послуги, які можуть сплачуватися одержувачами (плата за користування автомагістралями, сплата комунальних послуг), державою (прихована плата) та/або спільно (низькі збори з одержувачів послуг разом із суспільними операційними субсидіями) [5, С. 40].

Аналіз участі приватного сектора в проектах державно-приватного партнерства за даними Світового банку виокремлює чотири типи взаємодії бізнесу та держави (моделі) в інфраструктурних об'єктах, а саме:

- контракти підяду, за якими державна організація надає суб'єктові підприємницької діяльності право на управління об'єктом інфраструктури протягом встановленого періоду, в той час як власність та інвестиційні рішення належать державі. До них відносяться проекти на управління, при якому плату за послуги стягує державний сектор і сплачує приватній компанії, та оренду (лізинг), при якому приватний сектор інвестує в операційну діяльність (поточний ремонт), збирає плату і сплачує державі. У першому випадку операційний ризик бере на себе приватне підприємство, у другому - держава.

- концесії, за якими державна організація надає суб'єктові підприємницької діяльності право на управління об'єктом на платній та строковій основі на умовах, визначених в концесійному договорі, який укладається на 10-50 років, а також визначає порядок реалізації відповідних проектів (обслуговування, експлуатація та передача об'єкта; обслуговування, оренда та передача об'єкта; будівництво, обслуговування, експлуатація та передача об'єкта);

- нові проекти або проекти "з нуля", коли суб'єкт підприємницької діяльності або спільне підприємство з державним та приватним капіталом розробляє новий об'єкт за період, встановлений в інвестиційному договорі, який може бути повернений до державного сектора в кінці дії концесійного договору (будівництво, оренда та передача об'єкта; будівництво, експлуатація та передача об'єкта; будівництво, володіння та експлуатація об'єкта; приватне будівництво та експлуатація об'єкта; оренда об'єкта);

- відділення активів, коли суб'єкт підприємницької діяльності купує частку капіталу в державній організації за рахунок продажу активів, державної пропозиції або програми масової приватизації, яка може бути повна (уряд передає 100% капіталу державній організації до суб'єктів підприємницької діяльності) або часткова (уряд передає частину капіталу державній організації до суб'єктів підприємницької діяльності) [6].

Таблиця 1 - Загальний обсяг інвестицій у проекти державно-приватного партнерства по секторах економіки України та формам реалізації за період з 1990 по 2011 рік (млн. дол. США) *

№ з/п	Сектор	Галузь	Інвестиційні проекти за моделями ДПП								Разом	
			Проекти "з нуля"		Відділення активів		Концесії		Контракти підяду			
			К	ОІ	К	ОІ	К	ОІ	К	ОІ	ЗК	ЗОІ
1	Енергетика	Електроенергія	3	343	20	577	0	0	0	0	23	920
2	Телекомунікації	Телеком	12	930 6	2	157 2	0	0	0	0	14	1087 8
3	Транспорт	Морський	1	130	0	0	0	0	0	0	1	130
4	Водопостачання та каналізація	Комунальні послуги	0	0	0	0	1	102	1	100	2	202
Разом			16	978 0	22	214 9	1	102	1	100	40	1213 1

* Складено автором за даними джерела [6]

Як ілюструє табл. 1, за період з 1990 по 2011 рік загальний обсяг інвестицій у проекти державно-приватного партнерства України склав 12131 млн. дол. США. Найбільш інвестиційно привабливим сектором

інфраструктури в Україні є телекомунікації, де обсяг інвестицій становить 10878 млн. дол. США за умов впровадження 14 проектів. Переважна більшість проектів за сектором телекомунікацій відноситься до проектів "з нуля", куди також входить проект за сектором транспорту. Дані Світового банку чітко вказують на те, що обсяг інвестицій, вкладених у відповідні проекти, з кожним роком зростає. Це значним чином вплинуло на виготовлення в ускорених темпах телефонів, в тому числі мобільних, у зв'язку з чим загальна кількість телефонних абонентів в Україні значно перевищила кількість населення, про що свідчать дані за табл. 2. Однак, не дивлячись на надмірну кількість виготовлених телефонів, де Україна займає особливе місце, валовий національний дохід на душу населення є досить низьким, де Україна набагато відстає від країн Європи та Центральної Азії, не говорячи вже про країни ОЕСР.

Таблиця 2 - Аналіз показників порівняльної економічної ефективності України з іншими країнами світу*

№ з/п	Показники	Країни			
		Україна	Європа та Центральна Азія (середній показник)	Країни з нижчим середнім доходом	Країни організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)
1	Валовий національний дохід на душу населення за методом Атласу, дол. США, поточні ціни	2550	5795	1765	33470
2	Доступ до електроенергії, % населення	..	..	55	..
3	Споживання електроенергії, кВт на душу населення	3246	2907	952	8769
4	Покращення якості водних ресурсів, % населення з доступом	97	94	79	99
5	Покращення санітарних умов, % населення з доступом	93	90	58	..
6	Загальна кількість телефонних абонентів на 100 жителів	134	100	35	..

* Складено автором за даними джерела [6]

Найбільш ефективним засобом інвестування в Україні послужило вкладення інвестицій у 2 проекти по галузі комунальних послуг, що входить до сектора водопостачання та каналізації, один з яких розроблений на основі концесії, другий - контракту підряду. Тут Україна є досить конкурентоспроможною державою та займає друге місце у покращенні якості водних ресурсів (97%) після країн ОЕСР (99%) і приділяє багато уваги покращенню санітарних умов, якими задоволені 93% населення. Рівень споживання електроенергії в Україні також займає друге місце після країн ОЕСР та становить 3246 кВт на душу населення. Однак, порівняно з країнами ОЕСР, Україна досить відстає, що говорить про необхідність країни в економії електроенергії через недостатній рівень коштів з урахуванням того, що з 23-х проектів за відповідною галуззю 20 проектів були розроблені на основі продажу активів, обсяг інвестицій яких склав 577 млн. дол. США.

Отже, результати проведеного аналізу показали, що розвиток партнерських відносин держави і бізнесу в Україні знаходиться на початковій стадії та потребує активізації.

Так, в розвинутих країнах в моделі взаємодії держави та бізнесу в інноваційному процесі роль приватного сектора полягає в розробці технологій на основі власних досліджень та в ринковому освоєнні інновацій, а роль держави - у сприянні виробництву фундаментального знання й комплексу технологій стратегічного характеру. Більшість країн створили необхідні правові й організаційні механізми, що стимулюють приватні компанії до укладання договорів на проведення досліджень і розробок із державними університетами й дослідницькими інститутами, які, в свою чергу, набули можливості надавати технологічні консультації, працювати провідними співробітниками та отримали право на інтелектуальну власність за державними замовленнями [7; 8, С. 25-26].

На сьогодні в Законі України «Про державно-приватне партнерство» відсутні норми щодо інноваційної діяльності, тому Україна суттєво відстає від провідних країн у розвитку правових, організаційно-економічних та фінансових механізмів реалізації державно-приватного партнерства в інноваційній сфері. Відповідно, з метою їх удосконалення, враховуючи іноземний досвід, Україні необхідно:

- розробити систему типових договорів як рекомендаційних модельних нормативних актів, призначених для застосування у процесі розробки конкретних галузевих договорів державно-приватного партнерства і механізму їх імплементації в національне законодавство за встановленими процедурами;
- розробити порядок моніторингу та інвентаризації нормативно-правових актів забезпечення державно-приватного партнерства;
- розробити методичні рекомендації щодо вибору та використання фінансових моделей реалізації проектів державно-приватного партнерства, прийнятних для різних секторів економіки та соціальної сфери;

- визначити повноваження органів влади, які залучаються до підготовки та реалізації проектів та створення в найближчій перспективі Центру державно-приватного партнерства;
- розробити механізми формування інститутів державно-приватного партнерства на регіональному, міжрегіональному та місцевому рівнях (об'єднань, асоціацій, союзів, експертних і консультативних комітетів тощо);
- створити інструменти контролю за дотриманням діючих правових норм та виконанням договірних зобов'язань усіма учасниками-партнерами, а також прозорі правові процедури проведення тендерів щодо визначення приватного партнера;
- розробити механізми оцінки ефективності проектів державно-приватного партнерства на макро- і мікроекономічному рівнях;
- встановити податкове стимулювання з метою навчання і перепідготовки кадрів, співробітництва наукових установ та промисловості [4, С. 50; 7; 9].

Висновки:

1. В інноваційній сфері державно-приватне партнерство є взаємодією державного і приватного сектора в процесі всього інноваційного циклу, починаючи з проведення наукових досліджень і комерціалізації розробок до виробництва наукомісткої високотехнологічної продукції.
2. Враховуючи досить низький обсяг валового національного доходу на душу населення України за рахунок вкладення інвестицій у проекти державно-приватного партнерства, порівняно з провідними країнами світу, за умов отримання найбільшого ефекту від лише двох реалізованих проектів, де держава відіграє особливу роль регулятора та контролера за здійсненням інноваційно-інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання, державно-приватне партнерство надає незначного впливу на інноваційно-інвестиційну діяльність українських підприємств. Тому розвиток і розширення системи державно-приватного партнерства є для України дуже необхідним, оскільки зможе посприяти вирішенню багатьох проблем, що спричиняють економічну кризу.
3. З метою активізації практичного застосування державно-приватного партнерства, державі необхідно здійснювати послідовну політику інноваційного реформування та розвитку цього партнерства, що дозволить збільшити інвестиційні потоки приватного сектора в модернізацію економіки України.

Список використаних джерел:

1. Варнавский В. Г. Государственно-частное партнерство: теория и практика / В. Г. Варнавский, А. В. Клименко, А. В. Королёв и др. - М.: Изд-ский дом Государственного ун-та Высшей школы экономики, 2010. - 287 с.
2. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI // Відомості Верховної Ради. - 2010. - № 40. - С. 524 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>
3. Павлюк К. В., Павлюк С. М. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави / К. В. Павлюк, С. М. Павлюк // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. - 2010. - Вип. 17. - С. 10-19
4. Головінов О. М. Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері / [О. М. Головінов](#) // Вісник економічної науки України. - 2010. - №1. - С. 47-51.
5. Павлюк А. П., Ляпін Д. В. Державно-приватне партнерство як механізм активізації інвестиційної діяльності в Україні / А. П. Павлюк, Д. В. Ляпін // Стратегічні пріоритети. - 2012. - № 3 (24). - С. 38-45.
6. The World Bank Group: Private Participation in Infrastructure Database [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ppi.worldbank.org/>
7. Cellucci Thomas A. A Guide to Innovative Public-Private Partnerships: utilizing the resources of the private sector for the public good / Thomas A. Cellucci // Government Institutes, 2011. - 442 p. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://books.google.com.ua/>
8. Федулова Л. І. Фінансування інновацій у посткризовий період: збалансованість фінансової й інвестиційної політики / Л. І. Федулова // Фінанси України. - 2011. - № 8. - С. 15-28.
9. Link Albert N. Public/Private Partnerships: Innovation Strategies and Policy Alternatives / Albert N. Link // Springer, 2006. - 155 p. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://books.google.com.ua/>

Ключові слова: державно-приватне партнерство, державний сектор, приватний сектор, економічна ефективність, інноваційно-інвестиційна система.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, государственный сектор, частный сектор, экономическая эффективность, инновационно-инвестиционная система.

Key words: public-private partnerships, public sector, private sector, economic efficiency, innovation-investment system.